

A Magyar Exporthitel Biztosító Rt. országkockázati minősítése és fedezeti politikája

Dr. Botos Balázs,

a Magyar Exporthitel Biztosító Rt. vezérigazgatója

Az exporthitel biztosítás a kereskedelempolitika egyik fontos, európai uniós normáknak megfelelő eszköze, amelynek feladata az exportösztönzés megvalósítása. Az exporthitel-biztosítás súlya és szerepe az utóbbi években világszerte jelentősen felértékelődött, mivel a földrajzi értelemben egymástól távol eső pénzügyi és gazdasági válságok globális hatásaiból le kellett vonni azt a következtetést, hogy az egyes országok helyzete nagymértékben függ a külpiaci körülményektől, és a válságjelenségek sebezhetővé tezik még a legfejlettebb országokat is.

Az exporthitel biztosítás intézményei megtalálhatók az Unió államaiban, a legfejlettebb OECD-országokban, de a kevésbé fejlett régiók országaiban is. Az intézmények szervezeti formájuk és tulajdonosi struktúrájuk tekintetében nem egységesek, erre a nemzetközi szabályozás nem terjed ki, megfigyelhető azonban, hogy a politikai és transzferkockázatok biztosítását, vagyis az úgynevezett nem piacépes biztosítást végző exporthitel-biztosítók többsége állami tulajdonban, de mindenképpen állami háttérrel (vizontbiztosítás, kezesség, kormánygarancia-nyújtás) működik.

Magyarország nemzetközi elkötelezettségei (WTO, EK Társulási Megállapodás, EU csatlakozási jogharmonizációs program, OECD-tagság) mára már erősen leszűkítették azoknak a gazdaságpolitikai eszközöknek a körét, amelyeket egy exportorientált nemzetgazdaság szuverén módon alkalmazhat exportteljesítményének ösztönzése céljából. A kockázatok emelkedése nagymértékben felértékelte mind az államilag támogatott, mind a piaci alapon művelt exporthitel-biztosítások jelentőségét. A MEHIB Rt., mint a magyar export elősegítése céljából létrehozott intézmény, hatékony eszközt jelent az állam kezében, amennyiben a lehetőségek optimális kihasználása révén a nem piacépes biztosítás segítségével nagyobb az esélye a kockázatos piacokra irányuló export megvalósulásának. A magyar gazdaság húzó ágazatát az export jelenti, amelynek fejlesztését a kivitel dinamikájának megőrzése mellett a külső világgazdasági környezet és a hazai makrogazdasági feltételek függvényében kell megvalósítani.

A magyar gazdaság fejlődésének egyik legérzékenyebb pontja a fizetési mérleg egyensúlyának alakulása, amelyet az export erőteljesebb növelése révén lehet javítani. Folytatódik a külkereskedelmi forgalom koncentrációja, mivel a magyar kivitel közel 80 százaléka az EU-országok piacaira irányul. Az export számottevő növelésének lehetősége ebben a régióban már nagyon nehéz, ugyanakkor még mindig fennáll a bővítés lehetősége a CEFTA-országok, a FÁK-tagországok, különös tekintettel az orosz és az ukrán viszonylatra, valamint a fejlődő országok piacaira irányuló export fejlesztésének. A Magyar Exporthitel Biztosító Rt.-nek ezen a területen van nagy szerepe, mivel a kockázatok megosztása révén segítheti az exportőrök piacra jutását azokba a viszonylatokba,

amelyekbe csak a saját erő kockáztatásával nem merészkedne, és ezeket a kockázatokat a kereskedelmi biztosítók, illetve bankok sem tudják vállalni.

A MEHIB Rt. tevékenységét az egyedi üzletek és a teljes forgalom biztosítása terén fejt ki. Az egyedi üzletek biztosítása általában a kockázatos viszonylatokban létrejövő, nagy összegű exportszerződésekhez nyújtott közép- vagy hosszú lejáratú hitelekhez kapcsolódik. Ezekben az esetekben a Biztosító az adott ország politikai, illetve transzferkockázatát veszi fedezetbe.

Ahhoz, hogy a partnerországok politikai, gazdasági kockázatát mérni lehessen, a kockázati kitettség mérséklése és a biztonság fokozása érdekében a MEHIB Rt. évente két alkalommal minősíti a világ országait.

Az országkockázati elemzés azokat a kockázati tényezőket vizsgálja, amelyek alapján előre jelezhető az adott ország kormányának képessége, illetve lehetősége a külföldi partnerrel szemben fennálló kötelezettségeinek teljesítésére. A vizsgált ország kockázati mértékének megítéléséhez ismerni kell a gazdasági-társadalmi és politikai folyamatokat, valamint azok összefüggéseit.

A politikai kockázat azt jelenti, hogy egy adott országban politikai okok miatt várhatóan korlátozzák-e a külföldi kifizetéseket, vagyis **szándékozik-e fizetni** az ország.

A transzferkockázat előrejelzése abból áll, hogy egy országot gazdasági helyzete és következésképpen gazdaságpolitikája kényszerítheti-e a külföldi tartozások kifizetésének korlátozására, vagyis hogy **képes lesz-e fizetni** a partnerország.

A MEHIB Rt. országminősítési módszerében figyelembe veszi:

- az egyes nemzetközi hitelminősítő intézetek rangsorát, amelyek az országokra vonatkozó politikai, gazdasági és pénzügyi kockázatokat bemutató analitikus jelzőszámokat és mutatókat tartalmaznak, értékeli a hitel-visszafizetéseket,
- a nemzetközi hitelbiztosító intézetek minősítését,
- a kétoldalú kapcsolatok alakulására jellemző adatokat.

A minősítés alapján a világ országait ún. erőssorrendbe állítva, növekvő kockázat szerint, hét országcategóriát kezel a MEHIB Rt, amely jelenleg még a díjképzés alapjául is szolgál.

Az elmúlt évtől kezdődően a Magyar Exporthitel Biztosító Rt. megfigyelői státuszban részt vesz az OECD Exporthitel és Garancia munkacsoportján belül az országkockázati alcsoport munkájában. Ez azt is jelenti, hogy saját országminősítését fokozatosan közelítenie kell az OECD országminősítési metodikájához.

Hároméves felzárkózási időszak alatt a MEHIB Rt. két éven túli lejáratú üzletei díjtételeinek is fokozatosan növekvő arányban kell megfelelniük az OECD országkockázati minősítése alapján kialakított minimális díjtételeknek.

Ebből következően a MEHIB Rt. saját országminősítése, amelyben a kétoldalú kapcsolatok alakulását és a magyar regionális helyzetet is figyelembe veszi, egyre kevésbé jelenti a díjképzés alapját, és egyre inkább segíti a fedezeti politika és az országlimitek kialakítását.

Az exportőrök felkészítése és tájékoztatása, az egyes országokkal kapcsolatos biztosítási magatartás ismertetése, valamint az állami és a saját kockázati kitettség belső eszközökkel történő keretben tartása érdekében a MEHIB Rt. **fedezeti irányelveket** dolgozott ki. A félévente kötelezően, de szükség esetén egyes országoknál havi rendszerességgel felülvizsgált, országokra lebontott fedezeti politika meghatározza a Biztosító számára, hogy:

- milyen típusú kockázatra,
- milyen futamidőre,
- milyen feltételekkel

nyújtson biztosítási fedezetet. A feltételek az országgockázattól függően a MEHIB Rt. által elfogadható garanciák kikötését jelentik.

Az országgockázati minősítés mindig egy előző időszak adatai alapján, a besorolást követő időszakra statikusan rangsorolja, csoportosítja az országokat. A fedezeti politika alkalmazásával ugyanakkor lehetőség nyílik arra is, hogy az üzletkötés időpontjában az országbesorolásból kiindulva, de az aktuális politikai és gazdasági helyzetet és a trendeket is figyelembe véve alakíthassa ki a biztosító a legkisebb rizikót és legnagyobb garanciát jelentő feltételeket, amelyek az országgockázat, a futamidő és a kárkintlévőség figyelembevételével az adott ügylet és reláció függvényében maximálisan elérhető, a MEHIB Rt. számára elfogadható biztosítékok lehetnek.

A jelenlegi gazdasági előrejelzések javuló nemzetközi és hazai mutatókat prognosztizálnak. Az IMF legújabb becslése szerint 2000-ben a világgazdaság korábbi 3,5 százalékos növekedési kilátásait 4 százalékra módosították, hozzáátve, hogy az erőteljes globális konjunktúra jó hatással lesz a latin-amerikai és Karib-tengeri gazdaságokra is, ahol a tavalyi 0,3 százalékos növekedést 4 százalékos bővülés váltja fel. Az eurózónában is javítják az előrejelzéseket és 3–3,2 százalékos növekedésre számítanak.

Ami a magyar gazdaság számára a kis- és közepes vállalkozások fejlődése szempontjából különösen fontos kelet-közép-európai országok gazdaságait illeti, szintén javuló gazdasági teljesítmények várhatók azzal a kitételrel, hogy fejlődésüket megtörheti a viszonylag jelentős fizetésimérleg-hiány alakulása. A (WIIW) Nemzetközi Gazdasági Összehasonlító Intézet tanulmánya szerint a térségben 3,4 százalékkal bővíthet az idei GDP, amennyiben a valamelyest megnyugodott orosz pénzügyi helyzet a továbbiakban nem jelent fékező hatást a növekedésre. Ennek megfelelően Lengyelországban folytatódik, Bulgáriában és Oroszországban beindul a gazdasági növekedés, Csehországban és Romániában pedig csökken a visszaesés mértéke. Szlovákiában az elmúlt évben kezdődött lassulás még idén is folytatódik.

Magyarország és a magyar exportőrök számára rendkívül fontos, hogy a közeljövőben miként alakul a délkelet-európai országok helyzete, ahol a gazdaságilag fejlett és politikai szempontból is stabil Szlovénia kivételével rendkívül nagy krízisen ment keresztül minden ország. A térségbe irányuló magyar export komoly hagyományokon alapul, elősegítése a MEHIB Rt. számára is fontos kihívást jelent. Kormányhatározat értelmében folyamatban van egy Eximbank–MEHIB közös finanszírozási és biztosítási konstrukció kialakítása a térség országaiba irányuló magyar export elősegítése céljából.